

П Р А В И Л А Р А Д А

ПЛАТНОГ СИСТЕМА
КЛИРИНГ ЧЕКОВА УБС

Пројекат	Правила рада
Контакт за подршку УБС-КИБ	Немања Сарић, Љубомир Поповић, Замфир Алексов tel: 011/30-20-780, 011/30-20-781, 011/30-20-782 e-mail: kib@ubs-asb.com
Датум креирања	27.04.2015.
Датум последње измене	17.10.2016.
Коментар	

Информација о документу и историја ревизија

Верзија	Датум	Аутор(и)	Коментар
1.0	27.04.2015.	Немања Сарић	Draft
1.1	09.09.2015.	Немања Сарић	Индиректни учесници
1.2	04.05.2016. - 27.05.2016.	Немања Сарић Светлана Негован Милован Пешић	Измене на основу примедби и сугестија сектора за платни систем НБС (бр.VI-124/16)
1.3	30.05.2016.	Немања Сарић	Коначни предлог правила рада
1.4	28.06.2016.	Немања Сарић	Одлагање почетка циклуса нетирања
1.5	17.10.2016.	Немања Сарић Милован Пешић	Коначна верзија

Садржај

Информација о документу и историја ревизија	II
Садржај.....	III
Уводне одредбе	1
Услови за учествовање у Клирингу чекова УБС	2
Извршавање инструкција клиринга чекова	4
Мере заштите и одговорности учесника у Клирингу чекова УБС.....	5
Услови и начин престанка учествовања у Клирингу чекова УБС.....	8
Радни дан Клиринга чекова УБС	9
Рекламације.....	9
Накнаде	9
Завршне одредбе	10

ПРАВИЛА РАДА

ПЛАТНОГ СИСТЕМА КЛИРИНГ ЧЕКОВА УБС

Уводне одредбе

1. Овим правилима уређује се рад платног система за пренос новчаних средстава у динарима између учесника у том систему извршавањем инструкција клиринга чекова у утврђеном времену по нето принципу (**DNS – Designated-time Net Settlement System**) чији је оператор Удружење банака Србије (у даљем тексту: **Клиринг чекова УБС**).

Агент за поравнање за Клиринг чекова УБС је Народна банка Србије, а поравнање се обавља у RTGS платном систему Народне банке Србије (у даљем тексту: **RTGS НБС систем**).

Извршавање инструкција клиринга чекова у утврђеном времену по нето принципу из става 1. ове тачке је:

- 1) обрада инструкција клиринга чекова и нетирање по основу тих инструкција (клиринг) и
 - 2) достављање негативних, односно позитивних нето позиција за поравнање у RTGS НБС систем, у складу са Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС који је дат у Прилогу 1 уз ова правила и њихов је саставни део (у даљем тексту: **Дневни термински план рада Клиринга чекова УБС**).
2. Поједини појмови у смислу ових правила имају следеће значење:
 - 1) учесник означава лице које директно учествује у Клирингу чекова УБС у складу са овим Правилима и има рачун за поравнање у RTGS НБС систему;
 - 2) рачун за поравнање означава рачун утврђен правилима којим се уређује рад RTGS НБС система;
 - 3) инструкција клиринга чекова означава инструкцију учесника по основу потраживања по чековима, која доводи до преузимања или извршења обавеза плаћања између учесника у Клирингу чекова УБС у складу са овим правилима;
 - 4) пословни идентификациони код (ВІС) означава идентификациони код дефинисан ISO стандардом бр. 9362 који учесник користи у Клирингу чекова УБС;
 - 5) пословни дан означава део радног дана у којем се у Клирингу чекова УБС извршавају инструкције клиринга чекова и достављају извештаји о извршеним инструкцијама клиринга чекова у складу са Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС;

- 6) ред за нетирање означава механизам по којем примљене инструкције клиринга чекова појединачног учесника чекају на нетирање у Клирингу чекова УБС у складу са овим Правилима;
 - 7) нетирање означава поступак израчунавања мултилатералних нето позиција за поравнање у смислу закона којим се уређују платне услуге;
 - 8) негативна нето позиција означава мултилатералну нето обавезу појединачног учесника израчунату у поступку нетирања;
 - 9) позитивна нето позиција означава мултилатерано нето потраживање појединачног учесника израчунато у поступку нетирања;
 - 10) циклус нетирања означава временски период утврђен Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС у којем се обавља нетирање и обавештавање учесника о израчунатим нето позицијама;
 - 11) обрачунски рачун означава рачун Удружење банака Србије отворен у RTGS НБС систему ради обављања поравнања негативних, односно позитивних нето позиција, чије стање на почетку и на крају пословног дана RTGS НБС система мора бити нула;
 - 12) неспособност измиривања обавеза означава неспособност измиривања обавеза учесника која наступа доношењем решења о одузимању дозволе, односно акта надлежног органа којим се покреће стечајни поступак или предузимају друге мере у складу са законом које су усмерене ка престанку или реорганизацији учесника и доводе до забране располагања средствима с рачуна.
3. Послове у вези с радом Клиринга чекова УБС у складу са овим правилима обавља организациони део Удружење банака Србије – Клириншка институција банака (КИБ).

Услови за учествовање у Клирингу чекова УБС

4. Учесник у Клирингу чекова УБС може бити:
- 1) банка са седиштем у Републици Србији која има дозволу за рад Народне банке Србије, у складу са законом којим се уређују банке;
 - 2) министарство надлежно за послове финансија Републике Србије - Управа за трезор.

У Клирингу чекова УБС може учествовати и пружалац платних услуга који у складу са законом којим се уређују платне услуге, пружа услуге пријема и наплате чекова по текућим рачунима потрошача.

Пружалац платних услуга из става 2. ове тачке учествује у Клирингу чекова УБС индиректно преко учесника из става 1. ове тачке, с којим закључи уговор на основу којег му тај учесник омогућава извршавање инструкција клиринга чекова у овом систему, тако што за овог пружаоца платних услуга доставља те инструкције.

Сматра се да је инструкције клиринга чекова из става 3. ове тачке, доставио учесник из става 1. ове тачке и на њих се примењује начин извршавања утврђен овим правилима.

Учесник који закључи уговор из става 3. ове тачке, у обавези је да, без одлагања, обавести Удружење банака Србије (у даљем тексту: **Оператор**) о индиректном учествовању, као и о престанку тог учествовања.

5. За учествовање у Клирингу чекова УБС лица из тачке 4. одредба 1) и 2) ових правила подносе Оператору захтев за прикључење, на обрасцу "Захтев за прикључење у Клиринг чекова УБС " који је дат у Прилогу 3.1 уз ова правила и њихов је саставни део.
6. Да би Оператор лица из тачке 5. ових правила прикључио у Клиринг чекова УБС, та лица дужна су да:
 - 1) буду учесници у RTGS НБС систему;
 - 2) пријаве пословни идентификациони код (BIC) који користе у RTGS НБС систему;
 - 3) пријаве запослене овлашћене за контакт са Оператором у вези с радом Клиринга чекова УБС у складу са овим правилима, на обрасцу "Пријава лица овлашћених за контакт са УБС по пословима Клиринга чекова УБС" који је дат у Прилогу 3.2 уз ова правила и њихов је саставни део;
 - 4) пријаве најмање једног запосленог који ће бити задужен за примену мера заштите у складу са овим правилима – администратор заштите, на обрасцу "Овлашћење за администратора заштите" који је дат у Прилогу 3.3 уз ова правила и њихов је саставни део;
 - 5) пријаве најмање једног запосленог који ће бити задужен за процедуре и операције везане за Клиринг чекова УБС у складу са овим правилима, на обрасцу "Лице задужено за процедуре и операције везане за Клиринг чекова УБС " који је дат у Прилогу 3.4 уз ова правила и њихов је саставни део;
 - 6) испуњавају техничке услове и стандарде за повезивање са Клирингом чекова УБС у складу са техничком документацијом овог система;
 - 7) изврше тестирање које захтева Оператор;
 - 8) закључе уговор са Оператором о учествовању у Клирингу чекова УБС.

Закључењем уговора из става 1. одредба под 8) ове тачке, учесник прихвата ова правила и тим уговором се саглашава да Оператор задужује његов рачун за поравнање по основу негативне нето позиције.

7. Оператор је у обавези да, након прикључења учесника у Клиринг чекова УБС, достави обавештење Народној банци Србије о прикључењу учесника, уз које прилаже копију уговора о учествовању у Клирингу чекова УБС, оверену у складу с прописима.
8. Оператор подносиоцима захтева за прикључење у Клиринг чекова УБС и учесницима доставља, односно чини доступним, информације као и техничку и другу документацију у вези с прикључењем, односно радом овог система.
9. Учесници су одговорни за редовно ажурирање података и информација које достављају Оператору у складу са овим правилима.
10. Оператор и учесници размењују информације у вези с радом Клиринга чекова УБС одговарајућим порукама утврђеним упутством којим се уређује формат и намена електронских порука за размену података у Клирингу чекова УБС (у даљем тексту:

Упутство), које је дато у Прилогу 2 уз ова правила и њихов је саставни део, односно на други начин (нпр. е-mailом, телефаксом и др.).

Извршавање инструкција клиринга чекова

11. У Клирингу чекова УБС извршавају се инструкције клиринга чекова којима учесник иницира пренос новчаних средстава по основу потраживања по чековима.

Инструкције клиринга чекова из става 1. ове тачке формирају се у одговарајућој електронској поруци (у даљем тексту: **порука**) утврђеној Упутством која може да садржи једну или више тих инструкција.

12. Инструкција клиринга чекова биће примљена у Клиринг чекова УБС ако испуњава следеће услове:

- 1) формирана је и достављена у поруци чији је формат утврђен Упутством, на начин и по правилима утврђеним тим Упутством, као и техничком документацијом Клиринга чекова УБС којом се уређује размена и заштита ових порука;
- 2) достављена је у складу с Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС.

Ако инструкција клиринга чекова испуњава услове из става 1. ове тачке, Клиринг чекова УБС обавештава учесника о пријему те инструкције одговарајућом поруком у складу са Упутством.

Клиринг чекова УБС без одлагања одбија пријем инструкције клиринга чекова која не испуњава услове из става 1. ове тачке, о чему се учесник који је доставио ту инструкцију обавештава одговарајућом поруком у складу са Упутством.

Примљена инструкција клиринга чекова ставља се у ред за нетирање до почетка циклуса нетирања.

Инструкцију клиринга чекова која се налази у реду за нетирање, учесник који је ту инструкцију доставио може опозвати достављањем одговарајуће поруке у складу са Упутством до почетка циклуса нетирања, у складу са Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС.

13. После истека времена предвиђеног Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС за размену порука утврђених Упутством, почиње циклус нетирања.

У нетирање се укључују све примљене инструкције клиринга чекова које нису опозване у складу са овим правилима.

По извршеном нетирању, учесници се обавештавају о израчунатим мултилатералним нето позицијама одговарајућом поруком у складу са Упутством и Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС.

14. За потребе поравнања израчунатих негативних нето позиција учесника, Оператор врши верификацију циклуса нетирања тако што за сваког учесника, за којег је

израчуната негативна нето позиција, проверава да ли на рачуну за поравнање тог учесника има довољно новчаних средстава за поравнање тих позиција.

Проверу из става 1. ове тачке Оператор врши постављањем лимита – резервације новчаних средстава на рачуну за поравнање учесника у износу његове негативне нето позиције одговарајућом поруком, у складу са правилима којима се уређује рад RTGS НБС система.

Ако Оператор постави лимите у смислу става 2. ове тачке за сваког учесника за којег је израчуната негативна нето позиција – циклус нетирања је верификован и Оператор, без одлагања, негативне, односно позитивне нето позиције израчунате у циклусу нетирања доставља за поравнање у RTGS НБС систем, одговарајућом поруком у складу са правилима којима се уређује рад RTGS НБС система.

Поравнање негативне нето позиције учесника обавља се задужењем рачуна за поравнање тог учесника и одобрењем обрачунског рачуна Оператора.

Поравнање позитивне нето позиције учесника обавља се задужењем обрачунског рачуна Оператора и одобрењем рачуна за поравнање тог учесника.

Ако за одређеног учесника Оператор не постави лимит у смислу става 2. ове тачке из разлога што на рачуну за поравнање тог учесника нема довољно новчаних средстава за резервацију – циклус нетирања није верификован, Оператор врши одбијање свих инструкција клиринга чекова које се односе на овог учесника, о томе обавештава остале учеснике одговарајућом поруком у складу са Упутством и поново израчунава мултилатералне нето позиције за остале учеснике.

15. На израчунате мултилатералне нето позиције из тачке 14. став 6. ових правила сходно се примењују тачка 13. став 3. и тачка 14. ових правила.
16. Инструкција клиринга чекова која је укључена у нетирање у Клиринг чекова УБС извршена је када се заврши поравнање негативних, односно позитивних нето позиција у RTGS НБС систему у складу са правилима рада тог система, након чега Оператор обавештава учеснике о извршеним инструкцијама клиринга чекова одговарајућом поруком у складу са Упутством и Дневним терминским планом рада Клиринга чекова УБС.
17. Инструкција клиринга чекова која се налази у реду за нетирање може бити опозвана у складу са овим правилима.

Мере заштите и одговорности учесника у Клирингу чекова УБС

18. Сваки учесник је одговоран за обезбеђење покрића на рачуну за поравнање за потребе верификације циклуса нетирања и поравнања израчунатих негативних нето позиција.
19. Учесник је одговоран за адекватну заштиту поверљивости, интегритета и расположивости ресурса свог информационог система функционално повезаног са

Клирингом чекова УБС и дужан је да обезбеди одговарајуће унутрашње контролне активности ради заштите од неовлашћеног приступа овим ресурсима.

20. Администратор заштите код учесника мора бити задужен за:
- 1) конфигурисање и администрацију ресурса информационог система учесника који служе за безбедно прикључење и рад у Клирингу чекова УБС;
 - 2) размену и заштиту порука које се достављају у Клиринг чекова УБС у складу са Упутством и техничком документацијом Клиринга чекова УБС којом се уређује размена и заштита ових порука;
 - 3) спровођење одлуке Оператора о привременом искључењу учесника, односно његовом поновном укључењу у Клиринг чекова УБС;
 - 4) подношење месечног писменог извештаја Оператору.

Извештај из ове тачке треба да садржи нарочито: информације о спровођењу мера утврђених у тачки 19. ових правила, евиденцију оперативних проблема у раду учесника, информације о реализованим тестирањима у складу са тачком 31. ових правила, као и о променама у оквиру ресурса свог информационог система који су функционално повезани са Клирингом чекова УБС.

Администратор заштите дужан је да извештај из става 2. ове тачке достави најкасније до 10. у месецу за претходни месец.

21. Учесник треба да осигура да лице задужено за процедуре и операције везане за Клиринг чекова УБС код учесника буде задужено за:
- 1) дефинисање процедура за извршавање инструкција клиринга чекова у Клирингу чекова УБС;
 - 2) контролу операција везаних за извршавање инструкција клиринга чекова у складу са дефинисаним процедурама;
 - 3) подношење и решавање рекламација по инструкцијама које се извршавају у Клирингу чекова УБС.
22. Учесник је одговоран за сваки пропуст администратора заштите и лица задуженог за процедуре и операције везане за Клиринг чекова УБС.
23. Учесник је дужан да обезбеди да поруке утврђене Упутством садрже елементе заштите утврђене техничком документацијом Клиринга чекова УБС, којом се уређује размена и заштита тих порука.
24. Оператор врши проверу порука које се у складу са овим правилима размењују са учесницима, у складу са Упутством и техничком документацијом Клиринга чекова УБС, којом се уређује размена и заштита тих порука.
25. Сваки пропуст у примени мера заштите од стране учесника може бити основ за надокнаду штете осталим учесницима.

Неспоран финансијски губитак учесника под којим се, у смислу ових правила, подразумева износ извршених инструкција клиринга чекова, надокнађује учесник који је својим пропустима у примени мера заштите узроковао настанак финансијског губитка.

26. У случају када је онемогућен редован рад Клиринга чекова УБС услед нежељених и неочекиваних догађаја – Оператор предузима мере за решавање ванредних ситуација и обезбеђивање континуитета пословања.

Мере које Оператор може да предузме у смислу става 1. ове тачке обухватају нарочито наставак рада Клиринга чекова УБС са резервне локације и/или промену Дневног терминског плана рада овог система.

Оператор одлучује о мерама које предузима за решавање ванредних ситуација и обезбеђивање континуитета пословања процењујући нарочито могућност да застој у раду Клиринга чекова УБС траје дуже од два сата након наступања догађаја из става 1. ове тачке.

Оператор благовремено обавештава учеснике о наступању догађаја из става 1. ове тачке и доставља им одговарајуће информације, а нарочито: опис догађаја, предвиђено одлагање извршавања инструкција клиринга чекова, ако је то могуће, као и инструкције и препоруке за поступање учесника.

27. У случају промене Дневног терминског плана рада Клиринга чекова УБС, Оператор може одложити почетак рада овог система, одложити временски период за почетак циклуса нетирања и/или увести додатне циклусе нетирања о чему, што је раније могуће, обавештава учеснике.

Промена Дневног терминског плана рада Клиринга чекова УБС, у смислу става 1. ове тачке, мора бити усклађена са Дневним терминским планом рада RTGS НБС система.

28. Ако одређени подаци нису расположиви због наступања догађаја из тачке 26. став 1. ових правила – Оператор може да настави са радом Клиринга чекова УБС на основу последњих података са којима располаже.

У случају из става 1. ове тачке учесници, на захтев Оператора, поново достављају инструкције клиринга чекова, односно предузимају друге активности које Оператор сматра потребним.

29. Учесници су дужни да, на захтев Оператора, учествују у редовним и ванредним тестирањима мера за решавање ванредних ситуација и обезбеђивање континуитета пословања, у обуци или било којим другим превентивним активностима које Оператор сматра потребним.

30. Учесник који има оперативне проблеме због којих није у могућности да извршава инструкције клиринга чекова у Клирингу чекова УБС, самостално решава те проблеме, с тим да је о њиховом настанку дужан да одмах обавести Оператора.

Администратор заштите код учесника из става 1. ове тачке, дужан је да Оператору наредног радног дана достави обавештење у писаној форми, а које нарочито садржи опис оперативног проблема и начин његовог решавања.

Оператор може на захтев учесника који има оперативне проблеме одложити временски период за почетак циклуса нетирања не дуже од 60 (шездесет) минута, о чему правовремено обавештава учеснике. Одлагање временског периода за почетак

циклуса нетирања ближе се уређује документацијом коју Оператор чини доступном учесницима.

31. Оператор омогућава тестирање по захтеву учесника у току или ван пословног дана, у термину договореном између учесника и Оператора.

Услови и начин престанка учествовања у Клирингу чекова УБС

32. Оператор може трајно или привремено искључити учесника из Клиринга чекова УБС у следећим случајевима:

- 1) услед наступања неспособности измиривања обавеза учесника - на основу обавештења Народне банке Србије о искључењу учесника из RTGS НБС система;
- 2) услед добровољног напуштања Клиринга чекова УБС;
- 3) ако не поступа у складу с овим правилима;
- 4) ако не поступа у складу с уговором који је закључио са Оператором о учествовању у Клирингу чекова УБС;
- 5) у било којем другом случају који наступи код учесника ако Оператор процени да би то могло угрозити стабилност и сигурност рада Клиринга чекова УБС.

У случају из става 1. одредба под 1) ове тачке, Оператор трајно искључује учесника, о чему га одмах обавештава, као и остале учеснике, након чега:

- 1) престаје с пријемом инструкција клиринга чекова искљученог учесника у Клирингу чекова УБС;
- 2) одбија све инструкције клиринга чекова које се односе на искљученог учесника, а налазе се у реду за нетирање, као и нове инструкције клиринга чекова које се односе на тог учесника, а које достављају други учесници.

У случају из става 1. одредба под 2) ове тачке, Оператор трајно искључује учесника на његов захтев, у ком случају се раскида Уговор о учествовању у Клирингу чекова УБС, уз отказни рок који не може бити краћи од 30 (тридесет) дана. Оператор о престанку учествовања учесника који је поднео захтев, обавештава остале учеснике најкасније 7 (седам) дана, пре утврђеног дана за престанак учествовања. Поступак искључења Оператор спроводи у складу са установљеним процедурама.

У случајевима из става 1. одредбе од 3) до 5) ових правила, Оператор опомиње учесника да постоје разлози за привремено искључење из Клиринга чекова УБС и утврђује му рок за отклањање тих разлога.

Ако не отклони разлоге за привремено искључење у утврђеном року – Оператор привремено искључује учесника из Клиринга чекова УБС, о чему га обавештава уз навођење услова за поновно укључење, обавештава и остале учеснике, након чега се сходно примењује став 2. ове тачке одредба под 1) и 2) ових правила.

33. Ако привремено искључени учесник не испуни услове за поновно укључење стичу се услови за трајно искључење тог учесника из Клиринга чекова УБС, у ком случају се раскида Уговор о учествовању у Клирингу чекова УБС.

Ако привремено искључени учесник испуни услове за поновно укључење – Оператор укључује овог учесника у Клиринг чекова УБС и омогућава извршавање инструкција клиринга чекова за тог учесника.

Радни дан Клиринга чекова УБС

34. Радним даном Клиринга чекова УБС, у смислу ових правила, не сматрају се субота и недеља, као ни дани државних празника који су проглашени нерадним данима.

Рекламације

35. Учесници могу Оператору подносити само оне рекламације које се односе на извршене инструкције клиринга чекова у Клирингу чекова УБС.

Учесник подноси рекламације Оператору само ако спорна питања у вези с рекламацијама претходно није могао да реши с другим учесником.

Рекламације се подnose у писаној форми и мора их претходно потписати лице задужено за процедуре и операције код учесника, везане за Клиринг чекова УБС, с тим да се рекламације које се односе на евентуалне пропусте настале у циклусу нетирања, верификацији циклуса нетирања и достављању израчунатих негативних, односно позитивних нето позиција за поравнање у RTGS НБС систем могу поднети у року од 10 (десет) радних дана од дана на који је обављено поравнање у RTGS НБС систему.

Рекламације морају садржати све податке којима учесник располаже, а у вези су с предметом рекламација.

Примљене рекламације проверава Комисија за рекламације (у даљем тексту: **Комисија**) и утврђује да ли је и у које време обрађена инструкција клиринга чекова на коју се односи рекламација у Клирингу чекова УБС, да ли је износ из инструкције клиринга чекова пренет учеснику и др.

Након што Комисија провери рекламације, Оператор доставља учеснику писмени одговор, најкасније у року од 2 (два) радна дана од дана пријема рекламације.

36. Електронски запис података – одговарајућих порука утврђених Упутством о извршеним инструкцијама клиринга чекова у Клирингу чекова УБС које Оператор чува у складу са законом, представља доказ о извршењу тих инструкција у том систему.

Накнаде

37. Оператор за извршене услуге утврђене овим правилима учесницима наплаћује накнаду у складу са одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој Удружење банака Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Завршне одредбе

38. Оператор може мењати ова правила у циљу унапређења сигурног и стабилног рада Клиринга чекова УБС и усаглашавања са прописима којима се уређује платни систем. О свим изменама ових правила, Оператор је дужан да обавести све учеснике најмање 30 (тридесет) календарских дана пре ступања на снагу тих измена.
39. Даном почетка примене ових правила престају да важе Оперативна правила за обављање међубанкарског обрачуна чекова по текућим рачунима грађана (12 бр. 45-1-2005 од 19.01.2005.године).
40. Ова правила ступају на снагу даном усвајања од стране генералног секретара Удружења банака Србије, а почињу да се примењују од дана достављања решења Народне банке Србије о давању дозволе за рад платног система Клиринг чекова УБС.

01 бр. 2/27
17. октобар 2016.
Београд

ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР

др Верољуб Дугалић